

če se ne bi bilo doseglo nič drugega, storjen je vsaj začetek skupnega slovanskega dela, tako da smelo rečemo: Dne 19. rženega cveta l. 1898. ni bil le položen temeljni kamen za spomenik velikega Palackega, ampak tudi temeljni kamen veliki slovanski organizaciji, ki poraste od leta do leta v večjo duševno silo slovansko.¹⁾

Slavje stoletnice rojstva Františka Palackega je združilo konec minolega meseca vse stranke in vse sloje češkega naroda in pa vse slovanske narode, da so izkazali čast spominu moža, mimo katerega ni v novi češki zgodovini slavnjšega in zaslužnejšega.

Pred 100 leti, v dan 14. junija 1798. l., je bil rojen v tihi moravski vasici, v Hodslavicah, pod veličastnim Radhoštom František Palacky, najznamenitejši buditelj in vodnik svojega naroda. Kdor je posetil češkoslovansko narodopisno razstavo v Pragi, njemu je v spominu zibelka, v kateri je nekdaj pod streho nizke hišice zibala v spanje svojega sina uboga žena vaškega učitelja, nevedoč, kaj da bode njen sin svojemu narodu, narodu, ki je bil takrat pogreznjen še v topo nezavednost, od vseh zavržen, in ki se je dozdevno bližal le svojemu neizogibnemu pogubljenju. Saj so bili takih nazorov celo možje kakor Dobrovský, ki je še l. 1825. izrazil v prijateljskem pogovoru z grofom Sternberkom svoj obup nad češkim narodom. A mladega 27letnega Palackega so razvnili taki nazori h krepkemu odporu, in zavrnil je takrat Dobrovskega, kateremu je očital, zakaj da ne izdaja svojih del v češčini, z znanimi pomenljivimi besedami: »Bodemoli vsi taki, bo pač zamrl češki narod od duhovnega glada; jaz saj bi smatral, čeprav bi bil ciganskega rodu, in še takrat, če bi bil zadnji tega rodu, za svojo dolžnost, da storim vse, da se ohrani o njem v zgodovini človeštva saj časten spomin.« In po teh besedah se je ravnal: vse njegovo življenje je bilo navdušeno delo za rešitev in povzbudo češkega naroda.

Ob jako ugodnih okoliščinah je prišel Palacký l. 1823. v Prago potem, ko je bil dovršil študije na požunskem liceju in je več let poučeval v plemenitaških rodovinah na Ogrskem. Seznanil se je v Pragi z Dobrovským in po njegovem posredovanju z grofoma Gašperjem in Frančiškom Šternberkom; to znanje je bilo za njegovo bodočnost odločilnega pomena. Že prej je bil Palacký narodnostno probujen; prelagal je na češčino Ossiana, pisal je za časopis »Krok«, izdal je skupaj s Šafaříkom »Početke češkega pesništva, zlasti prosodije« in baval se je poleg leposlovja tudi s češko zgodovino. Zlasti ga je zanimala husitska doba; saj je bila i Palackega rodovina češkokobratovska in je vztrajala v ti veri na tajnem do leta tolerančnega patenta, kateri jo je prisilil, da se je priglasila k avgsburškemu izpovedanju. Palacký je prišel v Prago le, da prouči viře husitske zgodovine, toda grofa Šternberka sta ga pridržala za trajno, ko sta mu naročila, naj spiše zgodovino njih rodovine. S tem spisom je bil Palacký krenil na pot, na kateri je izvršil pozneje svoje nesmrtno delo. Prišel je pa Palacký v Pragi v tesno zvezo in v stalno dotiko s prvimi zastopniki češke dežele, posebno s češkimi plemenitaši in si je pridobil s takim občevanjem jasen pregled političkih razmer, in le-to ga je usposobilo sčasoma za duševnega voditelja vse češke politike.

¹⁾ Sprejete resolucije in pa podrobnosti o referatih, nasvetih i. dr. priobčimo na platnicah »Zvonovih«.

Ime Palackega je spojeno z življenjem vsega češkega naroda. Saj je Palacký razkril češkemu narodu njegove slavne zgodovine pravo jasno podobo, posegel je pa tudi dejanski v razvoj najnovejšega obdobja češke zgodovine. Iz obsežnega in žilavega njegovega delovanja v predmarčni dobi naj poudarimo samo, da je bil on ustanovitelj »Časopisa Češkega Muzeja« in glavni soudeleženec pri ustanovitvi »Matice češke«; imela je pa le-ta za širjenje češkega zavedanja nepregleden pomen in je bila dolgo dobo središče vsega češkega prizadevanja. In ko se je l. 1848. probudil češki narod tudi politiški, se je Palacký udeležil tega delovanja toli odlično, da je stopil po obnovi avstrijske ustave l. 1860. že kot priznani vodnik na čelo politiške češke čete. Ni pa pozabil skrbeti i za druge stroke narodnega življenja; posebno češko pisateljstvo je Palackemu dolžno hvalo za ustanovitev pisateljskega društva »Svatobora«, katero je ustanovil Palacký.

Da, popolnoma si je zaslužil Palacký častni priimek »oče narodov«!

Poleg vsega svojega politiškega in drugovrstnega delovanja je pa gradil Palacký neprenehoma svoje največje epohalno delo, svojo »Zgodovino češkega naroda«. V ti »Zgodovini« je spisal Palacký na podstavi mnogoletnega, razsežnega in skrajno marljivega proučevanja domačih in tujih virov strogo vednostno in v klasiškem slogu češko preteklost od prvih početkov pa do dobe Habsburžanov. Vplivalo je to delo, posebno pa popis husitske dobe, na vse narodno življenje velikansko. Narod je v ti zgodovini prvič sam sebe spoznal; videl je šele sedaj, kakšna mu je preteklost, kako je bil deležen napredka obče prosvete in omike, in kakšno stopnjo zavzema spričo svoje zgodovinske preteklosti v vrsti drugih narodov. Ni je knjige, ki bi imela toliko globokega in trajnega vpliva na češko narodno gibanje, kakor Palackega zgodovinsko veledelo, katero je bilo njegovim vrstnikom kakor nova prikažen, kakor evangelijski novega zavednega narodnega življenja.

Ime Palackega žari nad češko preteklostjo; svetilo je mnogo let kot zvezda vodnica sedanjemu boju za češke narodne pravice, bode pa tudi večno ohranjeno v spominu hvalečnega češkega ljudstva.

»Kvčty«.

Knjižna naznanila. Z ocenami knjig, ki nam jih določilajo gg. pisatelji ali založniki, smo nekoliko zaostali spričo vedno nam nedostajajočega prostora. Ako pa kake poslane nam knjige iz kateregakoli vzroka ne moremo takoj primerno oceniti, je preje niti ne naznanimo, ker sodimo, da je za prvo potrebo dovolj obveščeno občinstvo po kratkih naznanilih, ki jih prinašajo o vsakem književnem pojavu naši dnevniki, zlasti popolno »Slovenski Narod« pod zaglavjem »Književnost«. To načelno postopanje pa se nam je od neke strani očitalo kot namišljeno preziranje nekaterih knjižnih podjetij. Da se temu, četudi neupravičenemu očitku ognemo, naj naznanimo tu vendar na kratko vse knjige in knjižice, ki so nam doslej došle, a jih še nismo nič omenili, pridružujoč si nekaterih obširnejšo oceno za pozneje, a nekaterih sploh ne ocenimo, ker jih ne bi mogli oceniti — ugodno, a nočemo z neugodno, dasi pravično ocenitvijo škodovati podjetjem, ki so sicer vrlo zaslužna. Sapienti sat! —

Slovenske knjižnice Gabrščekove je med tem časom priraslo že dokaj števil. Snopič 57—59 so prinesli »Povesti s potovanja« Ane Rehakove (v prevodu A. Dermôte in J. Kunšiča) in »Korotanske povesti« Gabriele Preissove (v prevodu Dermôtovem). — V snopičih